МКОУ « Ленинаульская СОШ № 1 имени героя Советского Союза Х. Нурадилова»

Согласовано: зам. дир. по УР Джамалдинова З.Ш. « 26» август 2023г.	Утверждаю: Директор МКОУ « ЛСОШ № 1» Аскендерова Х.Н. Протокол пед.совета №__198__ «_26_» август 2023 г.

Рабочая программа по родному (аварскому) языку для 8 класса

учительницы родного языка и литературы

Магомедалиевой Б.У.

2023 – 2024г.

Программаялъе баян

Жакъасеб школалда т1адаб борч ккола г1ун бач1унеб г1елалъе гъваридаб ва щулияб г1елмияб лъай кьей, гьеб жидер практикаялъулъ х1алт1изабизе ругьун гьари, дунялалдехун материалистияб бербалагьи лъугьинаби.

Гьеб масъала г1умруялде бахъинабиялъулъ к1удияб бак1 ккола рахьдал мац1алъ.

Миллиял школазда рахьдал мац1 малъиялъул аслияб мурад буго бац1ц1адаб литературияб мац1алда жидерго пикру эркенго загьир гьабизе ц1алдохъаби ругьун гьари (бицунги, хъванги),

Мац1 берцин гьабулеб алаталдаса пайда боси, миллияб художествияб ва г1елмияб литература ц1али ва бич1ч1и.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1 ккола болмац1, амма литературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данлъун ккола киналго диалектал ва наречиял. Цогидал мац1азго г1адин авар мац1алъги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъи жанибе бачуна.

Школалда авар мац1 малъиялда цереч1арал масъалаби

Авар мац1 школалда лъазабиялда цереч1арал масъалабилъун ккола: ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизаби ва каламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1 малъиялъул мурад буго: ц1алдохъабазе фонетикаялъул, лексикаялъул, раг1и лъугьиналъул ва хисиялъул, грамматикаялъул, стилистикаялъул х1акъалъулъ лъай щвей, жамг1ияб г1умруялда жаниб гьелъул к1варалъул х1акъалъулъ баянал кьей, бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби камиллъизари, лъималазул раг1ул нахърател бечелъизаби.

V-IX классазда авар мац1алъул курсалъул г1уц1и

Рахьдал мац1алъул программаялда рекъон, 5-9 классазда ц1алдохъабазда малъизе ккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин,грамматика (морфология, синтаксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазе ккола стилистикаялъул ва мац1алъул х1акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал. Ц1алдохъаби ругьунлъизе ккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе ва лъалхъул ишараби лъезе.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби ва гьел пасих1го ц1ализе ругьун гьари

Школалда авар мац1 малъиялъ ц1алдохъабазул логикияб пикру ва калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялда хурхараб 3 нух буго:

1. Авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьаби. Гьеб бечед гьабула бат1и-бат1иял словариял х1алт1абаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун.

2. Авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьел дандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул ва гь.ц. нормаби лъай.

3. Авар мац1алъул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъул ва жжанралъул материалазда т1асан ц1алдохъаби к1алъазе ругьун гьари.

Ц1алдохъанасда лъазе ккола тексталда т1ад х1алт1изе,гьелъул аслияб пикру батизе,къокъаб ва г1ат1идаб план г1уц1изе, гьелда рекъон материал тартибалдеги ккезабун, (бицунги хъванги) изложение т1обит1изе.

Изложениязе текстал ва сочинениязе темаби т1аса рищулеб мехалъ, гьел тарбия кьеялъул ва г1елмияб рахъалъан дандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялъе бихьизабураб лъабабго нухалъ гьезул каламалъулъ дандч1валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Хъвавул х1алт1абазул к1одолъи борцуна раг1абаздалъун ва ч1езабун буго гьезие гьаб къадар.

8 класс (68 саг1ат)

4 – контролияб диктант

18 – калам цебет1езаби

№	Темаби	Саг1ат
1	Такрар гьаби	5
2	Синтаксис ва пунктуация. РагIабазул дандрай.	4
3	Предложениял	3
4	Предложениялъул бетIерал членал	7
5	Предложениялъул бетIерал гурел членал	8
6	ТIиритIарал ва тIиритIичIел предложениял	1
7	Г1адатал предложениязул тайпаби	4
8	ТIубараб ва тIубачIеб предложение	2
9	Предложениялъул тайпа цоял сленал	4
10	ХитIабгун, гьоркьор ккарал рагIабигун ва междметиялгун, У ва ГУРО рагIабигун предложениял	4
11	РатIалъизарурал членалгун предложениял	5
12	Такрар гьаби	3

№	Дарсил тема	Саг1ат	Дарсил тайпа. Лъай кьеялъул къаг1ида	Словарияб хlалтlи	Халгьабиялъул къаг1ида	Рокъоб х1алт1и
	Цебеккун малъараб материал такрар гьаби 4 саг1ат					
1	**Фонетика**	1	Такрар гьабиялъул дарс. T1ехьалдаса х1алт1и.	Академия .ахират.балики.	Творческияб хlалтlи, жалго жидедаго чlун хlалтlи.	Фонетикияб разбор юкъари ч1вана накку.
2	**Лексика ва фразеология**	1	Такрар гьабиялъул дарс T1ехьалдаса х1алт1и	Баг1аргьинаб батальон бац1ит1агъур болжал	К1алзулаб ц1ех-рех. Жалго жидедаго ч1ун х1алт1и. Аудирование.	§2 фразеологизмалгун предложениял гlуцlизе
3	**Ругьун гьариялъул диктант**	1	Халгьабиялъул дарс			
4	**Рагlул гlуцlи ва рагlи лъугьин**	1	Такрар гьабиялъул дарс T1ехьалдаса х1алт1и	Борж, ботl, бумат, буртина	Баян гьабиялъул диктант. Рагlаби гlуцlарал бутlабазде риххи.	§3 №10
5	**Морфология**	1	Такрар гьабиялъул дарс T1ехьалдаса х1алт1и	Вирд, гидизе, гьад, гьижра	К1алзулаб ц1ех-рех. Жалго жидедаго ч1ун х1алт1и. Творческияб хlалтlи.	§4 №15
6	**Кумекалъул каламалъул бутlа**	1	Такрар гьабиялъул дарс T1ехьалдаса х1алт1и	Гьинал ракl, гlабаси, гlамбар	К1алзулаб ц1ех-рех. Жив-живгун х1алт1и. Тlаса бищун хъвай.	Предложениял гlуцlизе союзалгун, междометиялгун, хадургlеялгун(6)

Ц1алдохъабазда бажаризе ккола:

Тайпа цоял членал, хит1аб, гьоркьор ккарал раг1аби ва междометиял, рат1алъизарурал членал ругел предложениязулъ лъалхъул ишараби лъезе.

Кколеб бак1алда подлежащеялдаги сказуемоялдаги гьоркьоб тире лъезе

Художествиял текстал пасих1го ц1ализе.

Жиндирго автобиография бицине (абунги хъванги)

Газеталъе макъалаби, данделъиялъул протокол хъвазе

№	Дарсил тема	Сагlат	Дарсил тайпа. Лъай кьеялъул къагlида	Словарияб хlалтlи	Халгьабиялъул къагlида	Рокъоб хlалтlи
Цебеккун малъараб материал такрар гьаби 4 сагlат						
1	**Фонетика**	1	Такрар гьабиялъул дарс. Тlехьалдаса хlалтlи.	Академия .ахират.балики.	Творческияб хlалтlи, жалго жидедаго чlун хlалтlи.	Фонетикияб разбор юкъари чlвана накку.
2	**Лексика ва фразеология**	1	Такрар гьабиялъул дарс Тlехьалдаса хlалтlи	Багlаргьинаб батальон бацlитlагъур болжал	Кlалзулаб цlех-рех. Жалго жидедаго чlун хlалтlи. Аудирование.	§2 фразеологизмалгун предложениял гlуцlизе
3	**Ругьун гьариялъул диктант**	1	Халгьабиялъул дарс			
4	**Рагlул гlуцlи ва рагlи лъугьин**	1	Такрар гьабиялъул дарс Тlехьалдаса хlалтlи	Борж, ботl, бумат, буртина	Баян гьабиялъул диктант. Рагlаби гlуцlарал бутlабазде риххи.	§3 №10
5	**Морфология**	1	Такрар гьабиялъул дарс Тlехьалдаса хlалтlи	Вирд, гидизе, гьад, гьижра	Кlалзулаб цlех-рех. Жалго жидедаго чlун хlалтlи. Творческияб хlалтlи.	§4 №15
6	**Кумекалъул каламалъул бутlа**	1	Такрар гьабиялъул дарс Тlехьалдаса хlалтlи	Гьинал ракl, гlабаси, гlамбар	Кlалзулаб цlех-рех. Жив-живгун хlалтlи. Тlаса бищун хъвай.	Предложениял гlуцlизе союзалгун, междометиялгун, хадургlеялгун(6)

Синтаксис ва пунктуация							
Рагlабазул дандрай							
7	**Рагlабазул дандрай**	1	Цlияб тема малъи	Гlаламатаб, гъапуллъи, гlид, гlери	Кlалзулаб цlех-рех, учителасул баян, классалъул сипат-сурат гьаби.	§5 №21	
8	**Рагlабазул сокlкlиналъулаб рухьен, нахъбилълъиналъулаб рухьен ва гьелъул тайпаби**	1	Цlияб тема малъи	Гlуру, дагъан, дакъикъа	Таржама, кlалзулаб цlех-рех.	§6 №27	
9	**Калам цебет1езаби. Ругьун гьариялъул диктант грамматикияб т1адкъайгун**	1					
10	**Логикияб ударение**	1	Цlияб тема малъи	Даптар, дугъ, жул, логикияб	Учителасул баян, словарияб диктант.	Наречиял, глаголиял, цlарулал гlуцlаби	
11	**Рагlабазул данд раязулъ ва предложениязулъ рагlабазул тартиб**	1	Цlияб тема малъи	Зарбу, зулмучи, инверсия	Учителасул баян, творческияб хlалтlи, фразеологизмалгун предложениял гlуцlи.	§7 №29	
12	**Изложение**	1					
3 Предложениял							
13	**Хабариял, суалиял, тlалабил предложениял**	1	Цlияб тема малъи	Икрам, игlтlибар, инсап	Халгьабиялъул тест. Текст пасихlго цlали.	§9 №38	

14	**ТІиритІарал ва тІиритІичІел предложениял**	1	ЦІияб тема малъи	Кагьру, кадет, кампания	Творческияб хІалтІи, таржама.	§10 №41
15	**ГІадатаб предложениялЈул синтаксисияб разбор**	1	ГІамлъизабиялЈул дарс		Халгьабиялъул тест. ГІинзул диктант.	№43
16	**Калам цебет1езаби. Халгьабиялъул изложение**	1	Халгьабиялъул			
17	**Халгьабиялъул диктант**	1	Халгьабиялъул			
			7 Предложениялъул бетІерал членал			
18	**Подлежащее**	1	ЦІияб тема малъи	КвацІи, килас, кулпат, кор	Берзул диктант. Учителасул баян, карточкибигун хІалтІи.	§11 №48
19	**Подлежащее лъун батІи-батІиял каламалъул буІаби ккей**	1		Къабру, къабуда, къажарал, къанун	Жалго жидедаго чІун хІалтІи, баян гьабиялъул диктант.	§11 Предложениял гІуцІизе
20	**Сказуемое. ГІадатаб сказуемое**	1	ЦІияб тема малъи	Къилба, лагьи, ламартлъи, лумияб	Берзул диктант, кІалзулаб тест.	§12,13 №53
21	**ЦІарулаб составияб сказуемое**	1	ЦІияб тема малъи	Магъриб, макру, мал	Таржама, творческияб хІалтІи.	§14 №58
22	**Ругьун гьариялъул сочинение**	1				Сочинение хъван лъугІизабизе
23	**Глаголияб составияб сказуемое. Подлежащееялдаги**	1	ЦІияб тема малъи	Маргъал, матрас, махлукъат	КІалзулаб тест, творческияб хІалтІи.	§15 №64

	сказуемоялдаги гъркьоб тире						
24	**Битlараб дополнение**	1	Цlияб тема малъи	Машгъуллъи, машрикъ, металловедение	Практикияб дарс, аудирование.	§16 №67	
25	**Битlараб дополнениелъун кколел каламалъул бутlаби**	1	Практикияб дарс	Мигьаб, махlшар	Карточкабаздасан хlалтlи.	§16 №69	
26	**Тестазул хlалтlи «Предложениялъул бетlерал членал»**	1	Халгьабиялъул			Предложениялъул бетlерал членал	
27	**Халгьабиялъул диктант**	1					
8	**Предложениялъул бетlерал гурел членал**						
28	**Хъвалсараб дополнениие**	1	Цlияб тема малъи	Мигьир, мичил	К1алзулаб ц1ех-рех. Жалго жидедаго ч1ун х1алт1и. Хехаб ц1али.	§19 №82	
29	**Хъвалсараб дополнениелъун кколел каламалъул бутlаби**	1	Практикияб дарс	Муддарис, мунагь	Гlинзул диктант.	§19 №84	
30	**Ругьун гьариялъул изложение**	1					
31	**Халгьабиялъул сочинение**	1					
32	**Определение. Рекъон ккараб ва рекъон ккечlеб определение**	1	Цlияб тема малъи	Мураватлъи, муруват	Тlаса бищун хъвай, карточкабаздасан хlалтlи.	§17 №71	

33	**Цадахъ лъел**	1	Цӏияб тема малъи	Муцӏи, муъминаб	Карточкаби. Жив-живгун ва жалго жидедаго ч1ун х1алт1и, таржама.	§18 №76	
34	**Хӏал. Заманлъун ва бакӏлъун бугеб хӏал**	1	Цӏияб тема малъи	Мокъ, наиб, нукар	Берзул диктант, творческияб хӏалтӏи.	§20-22 №93	
35	**Ишалъул куцлъун бугеб хӏал, гӏилла-мурадлъун ккараб хӏал**	1	Цӏияб тема малъи	Палхӏасил, пауза, пинта	Гӏинзул диктант, къокъабазде рикьун хӏалтӏи.	§23,24 №99	
36	**Предложениялъул бетӏерал гурел членал**	1	Дарс-зачет		Къокъабазде рикьун хӏалтӏи.	Такрар гьаби	
4 Гӏадатаб предложениялъул тайпаби							
37	**Подлежащее баянлъичӏеб предложение**	1	Цӏияб тема малъи	Ракӏтирхизе, ресукълъи	Рагӏабазул диктант, учителасул баян.	§25 №100	
38	**Подлежащее гьечӏеб предложение**	1	Цӏияб тема малъи	Рухӏдакълъи, семизе	Карточкабигун хӏалтӏи, аудирование.	§26 Подлежащее гьечӏел предложениял ургъизе	
39	**Халгьабиялъул изложение**	1					
40	**Битӏараб дополнение гьечӏеб предложение**	1	Цӏияб тема малъи	Сияхӏ, статья	Жалго жидедаго чӏун хӏалтӏи, тӏехьгун хӏалтӏи.	§27 №102	
41	**Цӏарлъовул предложение**	1	Цӏияб тема малъи	Тавуш, тагӏзият, тадбир	Учителасул баян, тӏаса бищун хъвай.	§28 №105	
42	**Калам цебет1езаби**	1				Сочинение лъуг1изабизе	

	Сочинение «Дир анищ ккараб махщел»						
43	**Тlубараб ва тlубачlеб предложение**	1	Цlияб тема малъи	Таж, терек, тираж	Баян гьабиялъул диктант, творческияб хlалтlи.	§29 №110	
44	**Калам цебет1езаби. Эркенаб диктант**	1					
45	**Халгьабиялъул диктант**	1					
46	**Тестазул хlалтlи «Гlадатал предложениязул тайпаби»**	1				Такрар гьабизе.§§25-29	
			3 Предложениялъул тайпа цоял членал				
47	**Предложениялъул тайпа цоял членал**	1	Цlияб тема малъи	Токарь, урду	Аудирование, тlехьгун хlалтlи, кlалзулаб цlех-рех.	§30 №115	
48	**Тайпа цоял членалгун союзал**	1	Практикияб дарс	Хьиндал лъе, хlарбу	Таржама, кlалзулаб цlех-рех.	§31 №116	
49	**Тайпа цоял членазулъ лъалхъул ишараби**	1	Цlияб тема малъи	Хlатта, хlерчч	Жалго жидедаго чlун хlалтlи, лъазабун хъвалеб диктант.	§32 №120	
50	**Тайпа цоял членалгун цадахъ гlамлъул рагlаби**	1	Цlияб тема малъи	Хlужжа, чехl	Творческияб диктант, тlехьгун хlалтlи, кlалзулаб тест.	§33 №129	
51	**Диктант**	1					
52	**Обращение**	1	Цlияб тема малъи	Чухlаб, чlагlа	Гlинзул диктант, тlеьгун хlалтlи.	§34 №135	

53	**Гьоркьор кколел рагIаби ва предложениял**	1	ЦIияб тема малъи	Шавкъат, чIинкьизе	Берзул диктант, учителасул баян.	§35 №142	
54	**РагIаби-предложениял У ва ГУРО. Междометиял рагIаби-предложениял**	1		Шавгьат, щваталда	Творческияб хIалтIи, гIинзул диктант.	§36 Предложениял гIуцIизе	
55	**Изложение**	1					
РатIалъизарулал членалгун предложениял							
56	**БатIалъизабураб определение**	1	ЦIияб тема малъи	Алапа, ачу, бада-гъудур	Лъазабун хъвалеб диктант, учителасул баян.	§37 №150	
57	**БатIалъизабураб цадахълъел**	1	Комбинированияб	Барси, бергъучI, бекI	Карточкабигун хIалтIи, творческияб хIалтIи.	§38 №155	
58	**РатIалъизарурал хIалал**	1	Комбинированияб	Гъвел, гьанта, гизма	КIалзулаб тест, тIехьгун хIалтIи.	§39 №158	
59	**РатIалъизарурал членазда цадахъ хассал рагIаби**	1	Комбинированияб	Дият, дабагъ, тIабгI	КIалзулаб цIех-рех, таржама.	§40 №161	
60	**Сочинение**	1				Сочинение лъугIизабизе	
61	**БитIараб ва хъвалсараб калам**	1	ЦIияб тема малъи	ГIарщ, жаза, жунжра	Учителасул баян, тIехьгун хIалтIи.	§41 №165	
62	**БитIараб каламалъулъ лъалхъул ишараби**	1	Практикияб дарс	Мархьу, сап, къор	КIалзулаб тест, жалго жидедаго чIун хIалтIи.	§41 №164	

63	**Диалог**	1	Практикияб дарс	Горен, цIоб, гьийин	Словарияб хIалтIи, къокъабазде рикьун хIалтIи.	§42 №166	
64	**Хъвалсараб каламгун предложение**	1	Практикияб дарс	Хъарцинлъизе, гвагIизе, ссилъизе	Аудирование, карточкабаздасан хIалтIи.	§43 №169	
65	**Цитатал ва гьенир лъалхъул ишараби**		ЦIияб тема малъи	Лапизе, кьухълъизе, насиплъизе	Учителасул баян, творческияб хIалтIи.	§44 Предложениял гIуцIизе	
66	**Малъараб материал такрар гьаби**		Практикияб дарс		Жалго жидедаго чIун хIалтIи, таржама.	№12 гьум. 95	
67	**Хал гьабиялъул диктант**						
68	**Х1асил гьаби**		ХIасил гьабиялъул дарс		Тестал		

Ц1алдохъабазда лъазе ккола:

Раг1абазул дандраязул, бат1и-бат1иял тайпабазул г1адатал предложениязул, рат1алъизарурал членалгун предложениязул синтаксисияб разбор гьабизе.

Раг1абазда гьоркьоб бугеб бухьен баян гьабизе.

Цо составалъул, к1иго составалъул ва лъабго составалъул, тайпа цоял ва рат1алъизарурал членал, обращениял ва гьоркьор ккарал раг1аби ругел г1адатал предложениял г1уц1изе.